

הוכן עיני כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים 91430
טל/פקס 6515004 • daf@dafyomi.co.il

תענית דף יט.

עיר שלא ירדו עליה גשמים או עיר שיש בה דבר או מפולת¹,
מה דינה ומה דין הערים הסמוכות לה?

הערים סביבותיה	העיר עצמה	
מתענות ולא מתריעות ³	מתענה ומתריעה מיד ²	לרבנן
מתריעה ולא מתענה	מתענה ומתריעה מיד	לר' עקיבא

היו מתענים⁴ על הגשמים וירדו להם גשמים בזמנים דלהלן מה יעשו?

אחר חצות	אחר הנץ וקודם חצות	קודם הנץ החמה	
חייבים להשלים	חייבים להשלים	לא חייבים להשלים תעניתם	לתנא קמא
חייבים להשלים	לא חייבים להשלים תעניתם	לא חייבים להשלים תעניתם	לר' אליעזר ⁵

צמחים שקרה להם מקרה דלהלן האם מתריעין עליהם ומדוע?

אם נתייבשו	אם נשתנו ⁶	
לא, דלא יועיל, ואפי' דאקון ⁷	מתענים ומתריעים מיד	לר' ברש"י
לא, דאין צריך דחוזרים מעצמם, ואפי' דאקון ⁸	מתענים ומתריעים מיד	לר' ברש"י

¹ שיש בה רוחות חזקות המפילות את הבתים ואת החומות.

² כלומר, שלא עושים כל סדר התעניות מהקל אל החמור, אלא מיד מתחילים בשבע תעניות חמורות מבעוד יום ובחמשה עינויים ומריעים בשופרות.

³ דאם יש עצירת גשמים בעיר אחת, גם העיר הסמוכה לה יהיה בה רעב מחמת שיהיה בה יוקר השערים עיני שכל בני העיר שיש בה עצירת גשמים יבואו לקנות ממנה. וכן בענין דבר ומפולת יש להם לחוש שלא תבוא עליהם, דהיא מכה מהלכת.

⁴ כלומר, שהתחילו להתענות מבערב כגון בגי' וז' החמורות, או אפי' בגי' תעניות קלות והתחילו להתענות מעלות השחר.

⁵ וכן הביאה המשנה מעשה שהיה בלוד שפסק ר' טרפון כדעת ר' אליעזר.

⁶ כגון שבמקום חטה ושעורה שזרעו גדלו דברים אחרים; תחת החטה חוֹת, ותחת השעורה בְּאֶשָּׁה, [עי"פ (איוב לא: מ) "תחת חטה יצא חוֹת ותחת שְׁעֵרָה בְּאֶשָּׁה"].

⁷ פי', דוקא במקום שמועילה תפלה מתענים ומתריעין, אולם אחר שיבשו הצמחים שאי אפשר להם לחזור לקדמותם, לא מתפללים על זה. ואפי' שראינו שעלו בקנה שלהם, אין לנו לומר שרואים שהם נתקנים ונתפלל עליהם כדי שיתקנו היטב, דאקנתא לאו מילתא היא.

⁸ פי', דהו"א דמה שאנו אומרים שהיבשות לא מזיקה וחוזרים לעצמם היינו בסתם, אולם אם עלו בקנה ועדיין לא הבשילו כל צרכן, נימא שאם לא נתריע עליהם לא יגדלו, קמ"ל דאף בכה"ג לא מתריעים דאקון לאו מילתא היא ועדיין יגדלו מעצמם אח"כ היטב.

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים 91430
טל/פקס 6515004 • daf@dafyomi.co.il

תענית דף יט:

מתי נקרא מכת בצורת - שהוא רק שאין תבואה כמו שצריך, לבין רעב שהוא מצב חמור?

רעב	בצורת	
במדינה אחת אין ובמדינות אחרות יש ²	בעיר אחת אין ובעיירות סביבותיה יש ¹	לרב נחמן
אפי' חטים זולות ד' סאין בסלע - אבל לא מצויות חטים	חטים יקרות עד סאה בסלע - אבל מצויות חטים ³	לר' חנינא

ירד מטר הראוי לאילנות ולא ראוי לבורות או להיפך, האם מתריעים על זה בשביעית?

על בורות	על אילנות	
מתריעין	אין מתריעין	לתנא קמא
מתריעין	מתריעין ⁴	לרשב"ג ולרשב"א

¹ זה נקרא רק בצורת כיון שאפשר להביא מעיר לעיר דרך נהר בספינא והוא רק טירחא מועטת ולכן נקרא בצורת ולא רעב, ולכך אין מתריעין. [והקשו התוס' (בד"ה נהרא), שבמשנה איתא שעל מכת בצורת מתריעין, ואיך כאן אנו מפרשים שלא מתריעין. ותירצו, שמכת בצורת של המשנה הכוונה למכה המביאה לידי רעב, רק נקראת בצורת דעדיין עכשיו כשיש עצירת גשמים או שנשתנתה התבואה עדיין יש תבואה לאכול, רק שאח"כ יהיה מחמת מכה זו רעב. משא"כ כאן שגם לאחר זמן יוכלו להביא תבואה במעט טירחא, לכן אינו חשוב רעב אלא רק בצורת שאין מתריעין]. ובלשון אחר פירש"י "נהרא אנהרא", אם יבש מעיין זה וצריך להביא מים ע"י שיסבו נהר אחר לכאן, או שיצטרכו להמתין עד שיגדל נהר אחר ויבוא לכן, זה נחשב בצורת.

² וצריך להביא את התבואה ע"י חמורים, שאי אפשר להביא כל כך כמו שמביאים בספינות, חשוב רעב וקשה מבצורת. ובלשון אחר פירש"י "מדינתא אמדינתא", שיבשו כל הנהרות שבעיר זו, וצריך להביא מים מעיר אחרת.

³ אכן אמר ר' יוחנן, דמה שלא נחשב רעב הוא רק מתי שהמעות בזול, דהיינו שמצויים מעות לאנשים לקנות בהם חטים - דאז שאפי' שהפירות ביוקר אינו רעב, אבל בזמן שהמעות ביוקר, דהיינו שהאנשים עניים ואין להם כסף הרי זה רעב.

⁴ ולרשב"א מתריעין גם על הספיחין אף שאין חשובים כל כך משום שיש בהן פרנסה לעניים. ופירשו תוס' (בד"ה רבן), שספיחין כאן הכוונה לפירות האילן, וכמ"ד ספיחי זרעים אסורים.